

С. В. Візіренко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту,
Національний університет "Одеська юридична академія"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8163-7411>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.19.132

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: РОЗБІЖНОСТІ МІЖ НП(С)БО 7 ТА МСБО 16 ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ЗВІТНІСТЬ

S. Vizirenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Management, National University "Odesa Law Academy"

ACCOUNTING FOR FIXED ASSETS: DIFFERENCES BETWEEN NAS(S)A 7 AND IAS 16 AND THEIR IMPACT ON FINANCIAL REPORTING

У статті проведено порівняльний аналіз основних положень обліку основних засобів за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" та Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (МСБО 16) з метою виявлення ключових відмінностей та надання практичних рекомендацій підприємствам. Визначені основні відмінності між обліком основних засобів за НП(С)БО 7 "Основні засоби" та МСБО 16 "Основні засоби" за такими критеріями: вартісний критерій визнання основних засобів; компонентний облік (окремі компоненти основних засобів); оцінка після первісного визнання; переоцінка; компенсації від третіх сторін; знецінення; припинення визнання (вибуття); розкриття інформації. Розглянуто особливості застосування більш деталізованих вимог МСБО 16 щодо компонентного обліку, переоцінки та розкриття інформації. Зроблено висновок про важливість врахування положень МСФЗ підприємствами, що звітують за НП(С)БО для покращення якості та прозорості фінансової звітності.

The article provides a comparative analysis of the main provisions for accounting for fixed assets under National Accounting Regulation (Standard) 7 "Fixed Assets" and International Accounting Standard 16 "Fixed Assets" (IAS 16) in order to identify key differences and provide practical recommendations to enterprises. The main differences between accounting for fixed assets under NAS 7 "Fixed Assets" and IAS 16 "Fixed Assets" are identified according to the following criteria: cost criterion for recognition of fixed assets (NAS 7 does not establish a clear cost criterion for recognizing an asset as a fixed asset. The decision to set a cost threshold is made by the enterprise independently and is recorded in the accounting policy. IAS 16 also does not contain a quantitative threshold for recognizing fixed assets. The company must use judgment to determine whether an item meets the definition of an asset. It is important to obtain future economic benefits); component accounting (IAS 7 does not explicitly require component accounting, but enterprises may apply this approach at their discretion if it has a material effect on the financial statements. IAS 16 clearly requires separate accounting for significant components of fixed assets that have different useful

lives or ways of consuming economic benefits); measurement after initial recognition (NAS 7 allows the use of two measurement models after initial recognition: the historical cost model (accounting at historical cost less accumulated depreciation and impairment losses) and the revalued model (accounting at fair value at the date of revaluation less accumulated depreciation and impairment losses). IAS 16 also allows two measurement models to be used: the cost model (cost less accumulated depreciation and accumulated impairment losses) and the revaluation model (fair value at the revaluation date less any subsequent accumulated depreciation and subsequent accumulated impairment losses); revaluation (According to NAP(S)B 7, the results of revaluation (increase or decrease in value) are reflected in other additional capital. According to IAS 16, the increase due to revaluation is recognized as other comprehensive income and accumulated in equity under the heading "Revaluation surplus." Decreases due to revaluation are recognized in profit or loss to the extent that they exceed any credit existing in the surplus from previous revaluations); compensation from third parties (NAS 7 does not directly regulate the accounting for compensation from third parties. Compensation is recognized as income in the period in which it is received. IAS 16 explicitly requires that compensation from third parties for impairment, loss, or transfer of fixed assets be included in profit or loss when the compensation becomes receivable. Impairment (In NAP(S) 7, the definition and accounting for impairment of fixed assets is regulated by PAS 28 "Impairment of Assets." IAS 16 itself does not regulate impairment. Reference is made to IAS 36 "Impairment of Assets"; disposal (According to NAP(S)A 7, the profit or loss from disposal is determined as the difference between the net proceeds from disposal and the residual value of the asset. According to IAS 16, the gain or loss from derecognition of property, plant and equipment is included in profit or loss for the period of derecognition); disclosure (According to NAP(S) 7, the requirements for disclosure of information about property, plant and equipment in financial statements are less detailed than in IAS 16. IAS 16 requires more extensive disclosure of information about property, plant and equipment, including: depreciation methods, useful lives, residual values, movements in property, plant and equipment during the period, restrictions on ownership rights, valuation models used, and revaluation information).

The peculiarities of applying the more detailed requirements of IAS 16 regarding component accounting, revaluation, and disclosure are considered. A conclusion is made about the importance of taking into account the provisions of IFRS by enterprises reporting under NAP(S)A to improve the quality and transparency of financial reporting.

Ключові слова: основні засоби, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16, вартісний критерій, компонентний облік, оцінка, переоцінка, знецінення, вибуття, амортизація, фінансова звітність.

Key words: fixed assets, National Accounting Regulation (standard), International Accounting Standard, cost criterion, component accounting, valuation, revaluation, impairment, disposal, depreciation, financial reporting.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основні засоби (ОЗ) відіграють важливу роль у формуванні активів підприємства та впливають на фінансові результати діяльності. Облік основних засобів регулюється Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" (НП(С)БО 7) та Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (МСБО 16). Існуючі відмінності між цими стандартами, особливо в питаннях оцінки, амортизації та переоцінки основних засобів та розкриття інформації, можуть суттєво впливати на показники фінансової звітності та, як наслідок, на рішення інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням особливостей обліку основних засобів займалися такі провідні вчені як: Бутинець Ф.Ф., Власюк Г.В., Голов С.Ф., Огійчук Н.Ф., Загородній А.Г., Задорожний З.В., Москалюк Г.О., Пушкар М.С., Сопко В.В., Савченко В.Я., Святенко І.М., Ткаченко Н.М., Утенкова К.О., Потриваєва Н.В. та інші. Незважаючи на значні напрацювання проблемним аспектам обліку основних засобів на підприємстві та шляхам його вдосконалення присвячено недостатньо уваги, проте питання стосовно компонентного обліку, переоцінки, розкриття інформації та їх вплив на прозорість та інформа-

тивність фінансової звітності на практиці вимагають додаткових досліджень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Розглянути та провести порівняльний аналіз основних положень обліку основних засобів за Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" та Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (МСБО 16) з метою виявлення ключових відмінностей та їх впливу на фінансову звітність підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Незважаючи на схожість, національні та міжнародні стандарти обліку основних засобів мають відмінності в оцінці, класифікації, вибутті та амортизації. Ці розбіжності часто обумовлені адаптацією обліку до особливостей української економіки. Однак, для залучення іноземних інвестицій, активізації експорту та усунення економічних перешкод необхідно наблизити національні стандарти до міжнародних, підвищуючи зрозумілість облікової інформації. Враховуючи євроінтеграційні процеси в Україні, потребують подальшого дослідження питання формування дієвих підходів до обліку основних засобів. Напрямок майбутніх досліджень має стати вивчення питань ефективної деталізації обліку основних засобів в обліковій політиці підприємства для гармонізації національних та міжнародних стандартів [4].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" (НП(С)БО 7)) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16 "Основні засоби") визначає обліковий підхід до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності розуміли інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях. Основні питання обліку основних засобів — це визнання активів, визначення їхньої балансової вартості та амортизаційних відрахувань, а також збитків від зменшення корисності, які слід визнавати у зв'язку з ними.

Відповідно до НП(С)БО 7 основні засоби для цілей бухгалтерського обліку класифікуються за групами: основні засоби; земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; інструменти, прилади, інвентар; інші основні засоби.

Об'єкт визнається основним засобом, якщо існує висока ймовірність отримання підприємством економічної вигоди від його використання в майбутньому, і його вартість може бути достовірно визначена.

Придбані або створені основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, де об'єктом обліку є окремий об'єкт основних засобів.

Первісна вартість основного засобу включає такі витрати:

- суми, що сплачуються постачальникам активів та підрядникам за будівельно-монтажні роботи (без урахування непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, пов'язані з отриманням прав на об'єкт;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків, що не відшкодовуються підприємству, пов'язані з придбанням або створенням основних засобів;
- витрати на страхування ризиків доставки;
- витрати на транспортування, установку, монтаж та налагодження;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основного засобу до стану, придатного для використання за призначенням [5].

Фінансові витрати не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних або створених за рахунок запозичених коштів. Виняток становлять фінансові витрати, що відповідають критеріям включення до собівартості кваліфікаційних активів згідно з НП(С)БО 31 "Фінансові витрати" [9].

Первісна вартість основного засобу збільшується на суму забезпечення, розрахованого на основі обґрунтованої оцінки зобов'язання підприємства щодо демонтажу, переміщення об'єкта та приведення земельної ділянки у стан, придатний для подальшого використання (включаючи рекультивацію земель). Якщо зобов'язання визначені загальною сумою, первісна вартість окремих об'єктів основних засобів визначається шляхом розподілу цієї суми пропорційно до справедливої вартості кожного об'єкта. Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання, з урахуванням витрат, перелічених у НП(С)БО 7 [5].

Первісною вартістю основних засобів, внесених до статутного капіталу підприємства, визнається їх справедлива вартість, погоджена засновниками (учасниками), з урахуванням витрат, зазначених у НП(С)БО 7. Об'єкти, переведені до складу основних засобів з оборотних активів, оцінюються за їх собівартістю, визначеною відповідно до НП(С)БО 9 "Запаси" [6] та НП(С)БО 16 "Витрати" [7]. Первісна вартість об'єкта ОЗ, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісна вартість отриманого ОЗ дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта, а різниця включається до витрат звітного періоду. Первісна вартість об'єкта ОЗ, придбаного в обмін на не-подібний актив, дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу, скоригованій на суму грошових коштів або їх еквівалентів, переданих або отриманих під час обміну. Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з їх поліпшенням (модернізація, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигід, очікуваних від використання об'єкта. Відповідно, залишкова вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.

Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта ОЗ в робочому стані (технічний огляд, обслуговування, ремонт тощо) та отримання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат.

Відповідно до МСБО 16 об'єкт слід визнавати активом основних засобів лише за умови, що:

а) існує достатня ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід від його використання;

б) собівартість об'єкта може бути надійно оцінена.

Стандарт не визначає, що саме вважається одиницею оцінки для визнання об'єкта основних засобів. Тому, при застосуванні критеріїв визнання до конкретної ситуації, потрібне професійне судження. В окремих випадках може бути доцільним об'єднання незначних об'єктів та застосування критеріїв до їх сукупної вартості. Підприємство має оцінювати всі витрати на основні засоби згідно з принципом визнання, що діє на момент їх виникнення. До таких витрат відносяться початкові витрати на придбання або будівництво об'єкта, а також витрати на його поліпшення, заміну частин або обслуговування.

Об'єкт основних засобів, що відповідає критеріям визнання активом, оцінюється за його собівартістю. Собівартість об'єкта основних засобів включає:

а) ціну придбання, з урахуванням імпорتنих мит та невідшкодовуваних податків, але за вирахуванням торговельних знижок;

б) витрати, безпосередньо пов'язані з доставкою об'єкта до місця розташування та приведенням його у стан, придатний до використання;

в) первісну оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, передбачених законодавством або умовами придбання.

До безпосередньо пов'язаних витрат відносяться: виплати працівникам, безпосередньо залученим до придбання або спорудження об'єкта; витрати на впорядкування території; витрати на доставку та розвантаження; витрати на встановлення та монтаж; витрати на перевірку функціонування активу;

гонорари спеціалістам [1].

Собівартість об'єкта основних засобів визначається як еквівалент його ціни у грошовому вираженні на момент визнання. Якщо оплата здійснюється з відстрочкою, що перевищує звичайний термін кредитування, різниця між ціною та сумою виплат визнається відсотками, якщо тільки ці відсотки не капіталізуються відповідно до МСБО 23 [2]. Після визнання об'єкта ОЗ, підприємство має обрати одну з двох моделей обліку:

— модель собівартості: об'єкт обліковується за собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від знецінення;

— модель переоцінки: об'єкт обліковується за переоціненою сумою, тобто за справедливою вартістю на дату переоцінки за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від знецінення.

Переоцінки слід проводити регулярно, щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від справедливої. Обрана модель обліку має застосовуватися до всього класу основних засобів.

Відповідно до НП(С)БО 7 сума перевищення попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів, що відноситься до цього об'єкта, відображається у складі капіталу в дооцінках.

Сума попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта ОЗ покривається за рахунок нерозподіленого прибутку, з одночасним зменшенням капіталу в дооцінках. Сума перевищення попередніх дооцінок над уцінками може щомісяця (щокварталу, щорічно), пропорційно нарахованій амортизації, переноситись до складу нерозподіленого прибутку зі зменшенням капіталу в дооцінках. При вибутті об'єкта ОЗ до складу нерозподіленого прибутку включається залишок перевищення дооцінок над уцінками, що відображений у капіталі в дооцінках. Інформація про суму перевищення попередніх дооцінок над сумою уцінок, що включена до нерозподіленого прибутку, заноситься до реєстрів аналітичного обліку основних засобів [5].

Відповідно до МСБО 16 облік амортизації основних засобів базується на таких принципах:

1. Компонентний облік: амортизація суттєвих компонентів об'єкта ОЗ нараховується окремо.

2. Об'єднання компонентів: допускається об'єднання компонентів зі схожими характеристиками амортизації.

3. Амортизація залишку: несуттєві компоненти, що складають залишок об'єкта, також підлягають амортизації.

4. Суттєвість: підприємство може приймати рішення про окрему амортизацію несуттєвих компонентів.

5. Відображення амортизації: амортизаційні відрахування відображаються у прибутку чи збитку або включаються до вартості інших активів, залежно від характеру використання основних засобів [1].

Відповідно до НП(С)БО 7 об'єктом амортизації є вартість, що амортизується, за винятком вартості земельних ділянок, природних ресурсів та капітальних інвестицій.

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання, встановленого підприємством при визнанні об'єкта активом, і призупиняється на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації. При визначенні строку корисного використання враховуються:

— очікуване використання об'єкта з урахуванням його потужності та продуктивності;

— фізичний та моральний знос;

— правові та інші обмеження щодо строків використання.

Строк корисного використання та ліквідаційна вартість переглядаються на кінець звітного року у разі зміни очікуваних економічних вигод від використання об'єкта. Амортизація нараховується виходячи з нового строку та ліквідаційної вартості з наступного місяця.

Для нарахування амортизації використовуються такі методи:

1. Прямолінійний: вартість, що амортизується, ділиться на строк корисного використання.

2. Зменшення залишкової вартості: залишкова вартість множиться на річну норму амортизації (розраховується з урахуванням ліквідаційної вартості та строку використання).

3. Прискореного зменшення залишкової вартості: залишкова вартість множиться на подвоєну річну норму амортизації.

4. Кумулятивний: вартість, що амортизується, множиться на кумулятивний коефіцієнт (залежить від кількості років, що залишились до кінця строку використання).

5. Виробничий: фактичний місячний обсяг продукції множиться на виробничу ставку амортизації (вартість, що амортизується, ділиться на загальний очікуваний обсяг виробництва) [5].

Практичні аспекти обліку знецінення основних засобів відповідно до МСБО 16:

1. Оцінка знецінення: застосування вимог МСБО 36 для визначення ознак знецінення [3].

2. Компенсація від третіх сторін: визнання доходом у момент, коли отримання компенсації стає практично гарантованим.

3. Облік окремих подій: чітке розмежування обліку знецінення, вибуття активу, отримання компенсації та придбання/створення активу на заміну, при цьому: знецінення обліковується за МСБО 36 [6]; вибуття основного засобу за правилами МСБО 16 [1] компенсація визнається доходом у періоді, коли стає впевненою; придбаний або створений актив на заміну обліковується як звичайний об'єкт основних засобів, згідно з МСБО 16.

Відповідно до НП(С)БО 7 облік зменшення та відновлення корисності об'єктів основних засобів здійснюється у взаємозв'язку з НП(С)БО 7 "Основні засоби" [5] та НП(С)БО 28 "Зменшення корисності активів" [8]:

— збитки від зменшення корисності визнаються витратами та збільшують накопичений знос, з урахуванням особливостей для переоцінених об'єктів (відповідно до НП(С)БО 7);

— вигоди від відновлення корисності визнаються доходами та зменшують накопичений знос, з урахуванням особливостей для переоцінених об'єктів (відповідно до НП(С)БО 7) [5].

МСБО 16 визначає правила обліку при припиненні визнання об'єкта основних засобів:

1. Умови припинення визнання: вибуття об'єкта або відсутність майбутніх економічних вигід.

2. Облік прибутку/збитку: прибуток або збиток визнається у складі фінансових результатів (з урахуванням особливостей продажу з подальшою орендою).

3. Особливий випадок: продаж основних засобів, що раніше здавалися в оренду, передбачає їх переведення в запаси.

4. Визначення дати вибуття: керуємося критеріями визнання доходу від продажу товарів.

5. Облік заміни компонентів: при заміні компонента списуємо вартість заміненого компонента.

6. Розрахунок прибутку/збитку від вибуття: різниця між надходженнями та балансовою вартістю.

7. Облік компенсації: компенсація оцінюється за справедливою вартістю, відстрочені платежі приводяться до поточної вартості [1].

Відповідно до НП(С)БО 7 вилучення основних засобів з балансу:

1. Умови: вибуття (безоплатна передача) або невідповідність критеріям активу.

2. Фінансовий результат вибуття: дохід від вибуття мінус залишкова вартість, непрямі податки та витрати на вибуття.

3. Документація: реєстри аналітичного обліку додаються до документів про вибуття.

4. Часткова ліквідація: зменшення первісної (переоціненої) вартості та зносу на суму ліквідованої частини [5].

Відповідно до МСБО 16 для кожного класу основних засобів у фінансовій звітності необхідно розкривати наступну інформацію:

1. Метод оцінки, що використовувався для визначення валової балансової вартості.

2. Використаний метод амортизації.

3. Строки корисного використання або норми амортизації.

4. Валову балансову вартість, накопичену амортизацію та збитки від знецінення на початок і кінець звітного періоду.

5. Узгодження балансової вартості на початок і кінець звітного періоду, яке показує: надходження основних засобів; вибуття основних засобів (включаючи ті, що класифіковані як утримувані для продажу); придбання основних засобів у результаті об'єднання бізнесу; збільшення або зменшення вартості внаслідок переоцінки або знецінення, що визнані в іншому сукупному доході; збитки від знецінення, визнані у прибутку чи збитку; відновлення корисності, визнане у прибутку чи збитку; нараховану амортизацію; вплив курсових різниць; інші зміни.

Додатково у фінансовій звітності розкривається інформація про:

— обмеження на права власності та застави, надані під забезпечення зобов'язань;

— витрати, включені до балансової вартості основних засобів, що знаходяться в процесі будівництва;

— суму контрактних зобов'язань щодо придбання основних засобів;

— компенсацію, отриману від третіх сторін за знецінені, втрачені або передані основні засоби, включену до прибутку чи збитку [1].

Відповідно до НП(С)БО 7 у примітках до фінансової звітності для кожної групи основних засобів необхідно наводити наступну інформацію:

1. Інформація про вартість та амортизацію:

— вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені в балансі;

— методи амортизації та діапазон строків корисного використання;

— наявність та рух (на початок та кінець року) первісної (переоціненої) вартості та суми зносу; зокрема: надходження, переоцінка, вибуття, амортизація, втрати від знецінення та відновлення корисності, інші зміни.

2. Додаткова інформація:

— обмеження володіння, користування та розпорядження;

— основні засоби, передані у заставу;

— капітальні інвестиції за звітний рік;

Таблиця 1. Основні відмінності між обліком основних засобів за НП(С)БО 7 "Основні засоби" та МСБО 16 "Основні засоби"

Критерій	НП(С)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»
1. Вартісний критерій визнання ОЗ	Не встановлює чіткий вартісний критерій для визнання об'єкта основним засобом. Рішення про встановлення вартісного порогу приймається підприємством самостійно та фіксується в обліковій політиці.	Також не містить кількісного порогу для визнання ОЗ. Компанія повинна застосовувати судження, щоб визначити, чи відповідає об'єкт визначенню активу. Важливим є отримання майбутніх економічних вигод.
2. Компонентний облік (окремі компоненти ОЗ)	Прямо не вимагає компонентного обліку. Підприємства можуть застосовувати цей підхід на власний розсуд, якщо це суттєво впливає на фінансову звітність.	Чітко вимагає окремого обліку суттєвих компонентів ОЗ, які мають різні строки корисного використання або способи споживання економічних вигод. Це означає, що кожен компонент амортизується окремо.
3. Оцінка після первісного визнання	Дозволяє використовувати дві моделі оцінки після первісного визнання: 1. Модель первісної вартості (облік за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від знецінення). 2. Модель переоціненої вартості (облік за справедливою вартістю на дату переоцінки за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від знецінення). Переоцінка має проводитися регулярно, щоб залишкова вартість суттєво не відрізнялася від справедливої.	Також дозволяє використовувати дві моделі оцінки: 1. Модель собівартості (собівартість мінус накопичена амортизація та накопичені збитки від знецінення). 2. Модель переоцінки (справедлива вартість на дату переоцінки мінус будь-яка подальша накопичена амортизація та подальші накопичені збитки від знецінення). При використанні моделі переоцінки, переоцінка застосовується до всього класу основних засобів.
4. Переоцінка	Результати переоцінки (збільшення або зменшення вартості) відображаються у складі іншого додаткового капіталу.	Збільшення внаслідок переоцінки визнається іншим сукупним доходом та накопичується у власному капіталі під заголовком «Надлишок від переоцінки». Зменшення внаслідок переоцінки визнається у прибутку або збитку в тій мірі, в якій воно перевищує будь-який кредит, що існує в надлишку від попередніх переоцінок.
5. Компенсації від третіх сторін	Облік компенсацій від третіх сторін прямо не врегульовано. Зазвичай, компенсації визнаються доходом у періоді їх отримання.	Прямо вимагає, щоб компенсації від третіх сторін за знецінення, втрату або передачу основних засобів включалися до прибутку або збитку тоді, коли компенсація стає дебіторською заборгованістю.
6. Знецінення	Визначення та облік знецінення основних засобів регулюється П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів»	Сам по собі не регулює знецінення. Посилання робиться на МСБО 36 «Зменшення корисності активів». Обидва стандарти (П(С)БО 28 та МСБО 36) мають схожі принципи, але можуть відрізнятися в деталях.
7. Припинення визнання (вибуття)	Прибуток або збиток від вибуття визначається як різниця між чистими надходженнями від вибуття та залишковою вартістю об'єкта.	Прибуток або збиток від припинення визнання основних засобів включається до прибутку або збитку за період припинення визнання.
8. Розкриття інформації	Вимоги до розкриття інформації про основні засоби у фінансовій звітності менш деталізовані, ніж за МСБО 16.	Вимагає більш широкого розкриття інформації про основні засоби, включаючи: методи амортизації, строки корисного використання, залишкову вартість, рух основних засобів протягом періоду, наявність обмежень на право власності, використані моделі оцінки, інформацію про переоцінку.

Джерело: сформовано на основі [1; 5].

— укладені угоди на придбання у майбутньому основних засобів;
 — залишкова вартість тимчасово не використовуваних основних засобів;
 — первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватись;
 — залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу;

— інформація про основні засоби, отримані за рахунок цільового фінансування.

3. Інформація про додатковий капітал: зміна розміру додаткового капіталу в результаті переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками.

4. Інформація у консолідованій звітності: сума курсових різниць у зв'язку з перерахунком вартості основних засобів, наведеної у фінансовій звітності дочірніх підприємств [5].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, існують відмінності між обліком основних засобів за НП(С)БО 7 "Основні засоби" та МСБО 16 "Основні засоби" (в рамках МСФЗ). Хоча обидва стандарти мають схожі цілі, вони різняться в деталях. Основні відмінності подано у таблиці 1.

Основні принципи обліку основних засобів схожі, МСФЗ (зокрема МСБО 16) висувають більш деталізовані вимоги, особливо щодо компонентного обліку, переоцінки та розкриття інформації. Це робить фінансову звітність, складену за МСФЗ, більш прозорою та інформативною для користувачів. Підприємства, які складають звітність за МСФЗ, повинні ретельно вивчити вимоги МСБО 16 та забезпечити їх виконання. Підприємствам, що звітують за НП(С)БО, рекомендується враховувати положення МСФЗ з метою покращення якості та прозорості їх фінансової звітності.

Література:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО 16) "Основні засоби: Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/2019/IAS-16_ukr_2018.pdf

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО 23) "Витрати на позики": Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/news/lmg_2020/06_2020/22-28.06.2020/IAS%2023_ukr.pdf

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО 36) "Зменшення корисності активів": Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). URL: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO36_01012015.pdf

4. Москалюк Г.О., Цуканова В.О. Основні засоби крізь призму обліку за П(С)БО та МСФЗ: порівняльний аналіз. НАУКОВИЙ ВІСНИК Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць. 2021. № 9—10. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/286-287/pdf/86-91.pdf>

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Міністерство фінансів України від 27 квітня 2000 №92. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021472.html>

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси": Міністерство фінансів України від 20 жовтня 1999 №246. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021474.html>

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати": Міністерство фінансів України від 31 грудня 1999 №318. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021482.html>

8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 "Зменшення корисності активів": Міністерство фінансів України від 24 грудня 2004 №817. URL:

<https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021494.html>

9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати": Міністерство фінансів України від 28 квітня 2006 №415. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021497.html>

References:

1. IASB (2012), "International Accounting Standard (IAS 16) Property, Plant and Equipment", available at: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/2019/IAS-16_ukr_2018.pdf (Accessed 21 august 2025).

2. IASB (2012), "International Accounting Standard (IAS 23) Borrowing Costs", available at: https://buhgalter911.com/public/uploads/news/lmg_2020/06_2020/22-28.06.2020/IAS%2023_ukr.pdf (Accessed 21 august 2025).

3. IASB (2012), "International Accounting Standard (IAS 36) Impairment of assets", available at: https://buhgalter911.com/public/uploads/msfo/MSBO36_01012015.pdf (Accessed 21 august 2025).

4. Moskaliuk, H.O., and Tsukanova, V.O. (2021), "Fixed assets through the prism of accounting under PAS and IFRS: a comparative analysis", *Naukovyj visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats'*, [Online], vol. 9—10, available at: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/286-287/pdf/86-91.pdf> (Accessed 21 august 2025).

5. Ministry of Finance of Ukraine (2000), "National Accounting Regulation (Standard) 7 Fixed Assets", available at: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021472.html> (Accessed 22 august 2025).

6. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "National Accounting Regulation (Standard) 9 Inventories", available at: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021474.html> (Accessed 22 august 2025).

7. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "National Accounting Regulation (Standard) 16 Expenses", available at: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021482.html> (Accessed 21 august 2025).

8. Ministry of Finance of Ukraine (2004), "National Accounting Regulation (Standard) 28 Impairment of Assets", available at: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021494.html> (Accessed 21 august 2025).

9. Ministry of Finance of Ukraine (2006), "National Accounting Regulation (Standard) 31 Finance Costs", available at: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021497.html> (Accessed 21 august 2025).

Стаття надійшла до редакції 21.09.2025 р.